

*Оксана Задніпрянець, Олександр Чубар,
Микола Микитенко, Артем Затуливітер
Науковий керівник: к. п. н., доц. Соколенко Л. С.*

ПРОФІЛАКТИКА АЛКОГОЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ СЕРЕД МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Упродовж останнього часу спостерігається виразна тенденція до погіршення стану здоров'я населення України, а особливо дітей і підлітків. Вік дітей, які починають палити, вживати алкоголь, наркотичні речовини неухильно зменшується; Україна займає перше місце в Європі по темпах приросту ВІЛ-інфікованих людей.

Згідно з прогнозом експертів ООН та Єврокомісії, якщо в Україні рівень лікування та профілактики ВІЛ/СНІДу буде залишатися на такому ж самому рівні, то демографічний та економічний спади від розповсюдження цієї інфекції будуть помітні вже у найближчі часи [1].

Знання і розуміння закономірностей розвитку дитини набувають особливої значущості у контексті формування і збереження здоров'я підростаючого покоління України, бо саме в період її навчання у школі оформлюються фундаментальні психологічні структури, формується суб'єктність в її діяльнісних, громадських і свідомих вимірах.

Значна розповсюдженість нервово-психічних порушень розвитку дітей шкільного віку та підлітків, різноманітні форми соціально-психологічної дезадаптації, проблеми особистісного зросту та пошуки свого місця у світі, диктують необхідність систематичного контролю за психологічним розвитком школярів, а саме за станом психологічного здоров'я дітей шкільного віку та підлітків.

Як відомо, формування шкідливих звичок серед школярів є одним з показників психологічного здоров'я. Моніторинг психологічного здоров'я школярів в умовах навчального закладу з врахуванням впливу комплексу факторів внутрішньо шкільного середовища та соціального оточення, надає можливість визначити раціональні шляхи педагогічної профілактики порушень здоров'я школярів, а також проведення своєчасних психокорекційних та психопрофілактичних заходів з урахуванням психологічних особливостей школярів. Такий підхід обумовить систему активного укріплення здоров'я самим учнем і забезпечить його свідоме ставлення до власного здоров'я.

Важливу роль у попередженні масового поширення пияцтва й алкоголізму в суспільстві належить педагогічній науці, яка повинна перейти від констатації фактів про катастрофічність стану з даної проблеми до вивчення сутності проблеми формування залежної поведінки серед молоді, аналізу причин і мотивів залучення школярів до вживання спиртних напоїв [3–4]. Необхідна цілеспрямована, наполеглива і безкомпромісна робота, спрямована на пошук реальних і ефективних

засобів антиалкогольного впливу на учнів як в умовах повсякденного шкільного життя, так і в позаурочний час. Найбільшої уваги у подоланні пияцтва належить приділяти ранній профілактиці формування залежної поведінки учнів [1–2].

Аналіз літературних джерел дозволив констатувати, що проблема використання засобів фізкультури для профілактики і викорінювання пияцтва у школярів розроблена не достатньо [5–6]. Більш поглибленого вивчення потребують педагогічні умови ефективності роботи шкіл з профілактики пияцтва, варто деталізувати роль вчителя фізкультури у формуванні негативного відношення до цих явищ, нагальною є потреба у розробці рекомендації з вдосконалення форм і методів попередження шкідливих звичок школярів, вдосконалення потребує узгодження взаємодії в цій роботі педагогічного колективу, родини і суспільства.

Вивчення стану практичної роботи шкіл по попередженню пияцтва й алкоголізму показує, що в цій роботі є чимало недоліків: недостатньо використовується фізична культура і спорт, активне проведення дозвілля, інші засоби зміцнення фізичного і морального здоров'я, недостатньо уваги приділяється формуванню нетерпимості до пияцтва й алкоголізму, вихованню гармонійного розвитку особистості з твердими антиалкогольними настановами; в обстежених школах не впроваджені основні компоненти здорового способу життя, нераціонально організована система рухового режиму упродовж навчального дня, нерегулярно проводяться заняття фізкультурою і спортом у позаурочний час, що не сприяє активному відпочинку учнів; у більшості шкіл недостатньо увагу приділяється засобам профілактики захворювань девіантної поведінки. Усе це свідчить про те, що в школах не налагоджена повноцінна система педагогічного впливу на учнів, що відноситься до групи ризику. Бажаних результатів можна досягти лише за умови, що ці впливи будуть здійснюватися за певною чітко визначеною системою, де кожний педагогічний засіб виконує свою відповідну виховну функцію і разом з тим є важливою ланкою єдиного виховного процесу.

У практичній роботі шкіл з попередження пияцтва в учнів засобами фізичної культури були виявлені такі недоліки:

- мета фізичного виховання в школах розуміється вузько, що призводить до підштовхування дітей на виконання вимог навальної програми. Перевага частіше віддається методам викладання фізичної культури, а не вихованню ціннісних орієнтацій на фізичне і моральне удосконалення особистості;

- незадовільний стан фізичного виховання компенсується простим збільшенням фізичного навантаження, моторною щільністю уроку на шкоду творчому застосуванню отриманих учнями знань, умінь і навичок шляхом організації самостійних занять фізичними вправами;

- спостерігається слабка зацікавленість школярів щодо занять фізкультурно-масовою і спортивною роботою в школі і за місцем

проживання;

– не завжди рівень професіоналізму, педагогічної й особливо психологічної підготовки учителів фізкультури відповідає сучасним вимогам навчально-виховного процесу;

– незважаючи на значну кількість учнів, що мають звичку вживати спиртні напої, у більшості досліджуваних шкіл відсутня цілеспрямованість у роботі з профілактики і викорінювання пияцтва;

– недостатній контроль над старшими підлітками з групи ризику з боку педагогічного колективу школи, батьків і суспільство загалом

– слабкий зв'язок школи і позашкільних установ з неблагополучними родинками;

– командно-адміністративні методи педагогічного впливу, формалізм у профілактичній роботі, незнання мотивів, причин і чинників залучення підлітків до алкоголю, виключають можливість ефективного виховного впливу, що веде до прагнення деяких учителів позбутися від «важких» дітей;

– слабка матеріально-спортивна база і вкрай незадовільне фінансування фізкультурно масових і спортивних заходів.

Основними критеріями, що визначають ефективність роботи шкіл з попередження пияцтва в учнів є: наявність знань про алкоголь, його пагубний вплив на організм і здоровий спосіб життя підлітків, уміння знайти правильне рішення в обставинах, що змушують вживати спиртне, прагнення до систематичних занять фізкультурою, тверді антиалкогольні настанови негативного відношення до пияцтва.

Список використаних джерел:

1. Анисимов А. Н. Профилактика пьянства и алкоголизма среди молодежи / А. Н. Анисимов. – М. : Юрид. литература, 1998. – 25 с.
2. Артемчук А. Ф. Алкоголизм у лиц молодого возраста / А. Ф. Артемчук. – К. : Здоровье, 1995. – 28 с.
3. Белоусова В. В. Воспитание в процессе занятий физической культурой / В. В. Белоусова, И. Ч. Решетень. – М. : Физкультура и спорт, 1994. – 119 с.
4. Некрасов В. П. Физическая культура против пьянства / В. П. Некрасов. // Теория и практика физической культуры. – 1995. – № 9. – с. 37–39.
5. Плахтій П. Д. Медико-біологічні основи валеології: навчальний посібник / П. Д. Плахтій, Д. Д. Совтисік, І. В. Сущева і ін. – Кам'янець-Подільський: «Медобори», 2006. – 408 с.
6. Плахтій П. Д., Конькова Т. І. Варіативність шляхів формування здорового способу життя старшокласниць / П. Д. Плахтій, Т. І. Конькова // Наук. праці КПДУ Фізична культура, спортивна медицина, олімпійський та професійний спорт. В. 1. – Кам'янець-Подільський: Нова абетка, 2003. – С. 118–127.